

# Förhoppningsfullt stopp blev ett stoppat hopp

ett litet insektskåseri inom området "In-situ-entomologi"

Av Peter Wärmeling

Oförmögen att gå, hade jag blivit lovad en kaffeutflykt med möjlighet till insektskådning. Ja, inte bara skådning utan även insamling. Hur skulle nu detta kunna gå till? Ett par år hade redan passerat utan att jag kunnat vistas i naturen på ett sånt sätt att jag skulle kunna göra nån insamling. Men nu var det alltså dags! Längtan efter att få göra ett bra fynd var förstås jättestor. Om det finns nåt som heter insektsamlar-abstinens så var detta en av mina värre sjukdomar för tillfället.

Ann-Charlotta, min fru, hade under årtal sett mig hålla ett gult uppochnervänt paraply i ena handen och en käpp i den andra. Hon hade ofta sett mig hålla paraplyet under de grenar som var avsedda att bankas på och även sett hur jag bankade; dvs ett par korta hårda rappa slag på den grövre delen av en gren. Lyckligtvis hade även min svärson Josef hängt med mig några gånger ute i fält på den tiden när benen bar över stock och sten. Och någon gång hade både Ann-Charlotta och Josef tidigare prövat på insamlingstekniken. Så de var bägge någorlunda införstådda med hur detta skulle gå till.

Dagen för utflykten inställde sig med strålände sol, men åskmoln i horisonten. Efter diverse trixande var jag så på plats i framsätet på saaben, givetvis utrustad med kikare, paraply och insamlingsburkar (idéen om "att gå ut utan insamlingsburkar var som att gå ut naken" hade trots mitt handikapp inte lämnat min tankevärd). Så nu bar det av till den slottliknande byggnaden Sturehov i Botkyrka kommun. Sturehov ligger vid den södra stranden av Mälaren eller, om man så vill, på landremsan strax norr om den fantastiskt vackra Bornsjön (naturreservat och reservvattentäkt för Stockholms stad (pinkförbud !)). Uteserveringen i slottsträdgården var utmärkt både vad gällde bakelser och den stora trädgården. Den senare var nämligen underbart misskött med oklippta gräsmattor och otuktade prydnadsbuskar. Så massor av vitfjärilar, näselfjärilar, påfågelsögon och pärlemofjärilar fladdrade kring bland tistlar och hallon. Jag var vid detta tillfälle, som läsaren nog lätt förstår, svältfödd på fjärils- och kryppupplevelser.

Planerna som vi hade gjort upp var att så fort det fanns möjlighet, så skulle vi stanna vid en av de många grova ekar som finns i Bornsjöområdet. Det gällde bara att kunna stanna trafiksäkert längs den slingriga vägen. Jag var egentligen ute efter att finna larver eller puppor av den sällsynta nyckelpigan *Scymnus sileciacus*, funnen i denna trakt på 1980-talet av den legendariska skalbaggsamlaren Bengt Jansson från Södertälje (imagines hade jag själv funnit på Tullgarn). För att lyckas med detta måste man, förutom mycket stor tur, banka på vattenskott, dvs små stamskott, på grova solexponerade ekar.

Vi körde förbi den ena eken efter den andra, men vägen var smal och kurvig och vältrafikerad av desperata (?) svampplockare, så här gällde den att prioritera rätt, dvs hellre säker parkering än den perfekta eken. Den första eken var nästan helt som den skulle: mycket grov, av typ sparbänksek och tillika solexponerad, belägen precis vid väggkanten. Ut hoppade mina vänner, för tillfället entusiastiska amatörentomologer, och gick energiskt till väga. Josef bankade på för fullt med mina kryckor på den ena grenen efter den andra så att löven yrde och Lotta parerade skickligt med paraplyet. Efter ett antal slag gällde det så att mycket snabbt förflytta sig till framsätet med öppen dörr så att inte krypen hann ta till vingarna. Där satt jag och gav uppmuntrande tillrop väntandes på att få paraplyet placerat i mitt knä. Beredd med förstoringsgläd och fångstburk

fick jag så granska det ena resultatet efter det andra, vilt påhejande mina vänner att skynda sig, så att inte djuren hann ta till vingarna innan jag fick ta del av härligheten. Nåja, härligheten var då inte så stor. I paraplyet var det bara helt bara vanliga skinnbaggar, spindlar, bladlöss, myror och andra vardagliga insekter. Så det bar av till



*Issus muscaeiformis*, fångad den 1 aug 2009,  
2 km V Sturehof, Botkyrka Kommun  
Foto: Göran Liljeberg

nästa ek. Samma där, för övrigt väldigt insektfattigt, inte ens en geting. Sommaren hade dittills, till mångas glädje (hm!), varit både getingfattig och krypfattig. Och nu började mina vänner så sakta att tröttna på mina besvikelser. Dessutom tornade svarta tunga åskmoln upp sig. Men ett stopp till, det skulle jag få.

Där stod den, hundra meter framåt i körriktningen! Visserligen något för beskuggad och något för smal, endast 1,5 m i diameter. Men jag såg att där gick bra att parkera och många vattenskott hade den. Så, likt matadorerna som fick syn på tjuren Ferdinand, ropade jag högt: Den där!! Den vill jag ha!! Där vill jag va!! Kommande stopp gav stora förhoppningar. Och tänka sig, efter första försöket satt den där i paraplyets botten, nyckelpigan *sileciacus?*, nej, men den märkliga **skalbaggsstriten**, *Issus muscaeiformis*! Ja, jag såg det ögonblickligen, för jag hade hittat djuret en gång tidigare på 1990-talet vid Lämboås i Hölö. Det fyndet var på den åttonde svenska lokalen. Och nu således påträffad på nio!. Reflexmässigt sträckte jag så ut handen, jag visste att insekten var en jäkel på att hoppa, fort och långt, och ögonblicket därefter landade kryptet i min hand väl utanför paraplyet. Två faktorer gjorde att jag ögonblickligen lyckades fånga kryptet; dels att jag visste hur fort och långt *Issus* kan hoppa, dels att det nu var mulet så att den dröjde litet med sitt flyktbeteende.

Efter att ha pratat med Carl-Cedric Coulianos, expert på skinnbaggar, så fick jag klart för mig att **Skalbaggsstriten**, *Issus muscaeiformis*, är mycket lokal och hittas för det mesta enstaka. Den är rödlistad enligt kategorin "Vulnerable" (=sårbar) och bör hållas utkik efter, ty stor kunskapsbrist råder om denna art. Den är hittills påträffad i Sk, Bl, öl, Sm (Kalmar län), Ha, Vg och Sö. Och i Södermanland således nu påträffad på tre lokaler. Att jag blev nöjd med sommarens enda insektsexkursion har nog läsaren lätt att förstå.

Peter Wärmling

e-post: peter.warmling@comhem.se

PS "In situ" är latin och betyder ungefär "på sin plats". I stället för detta uttryck hade jag kunnat använda begrepp som "rullstolsentomologi", "handikappsentomologi" eller motsvarande, men dessa begrepp klingar så dystert. "Balkongskådningsentomologi" låter gladare, men då blir möjligheterna till kåserier på handikappstemat så begränsade. Då hade tex denna historia måst uteslutas.

## Årets fluga

### del två (Eristalinae & Microdontinae)

I december kommer den andra volymen som behandlar blomflugor.

Till underfamiljen Eristalinae hör bl.a. slamflugor (släktena *Eristalis* och *Eristalinus*), med sina vattenlevande rättsvanslarver. Underfamiljen Microdontinae omfattar bara fem nordiska arter, alla i släktet *Microdon*. Deras larver utvecklas i myrsamhällen där de äter myrornas ägg och larver.

I och med denna volym har alla tre underfamiljerna Syrphinae, Eristalinae och Microdontinae presenterats, och familjen blomflugor är därmed i sin helhet beskriven i Nationalnyckeln.



fönsterblomfluga  
*Volucella pellucens*



tallmullblomfluga  
*Chalcidomyia piper*



getinglik tigerfluga  
*Femnostoma vesiforme*



jordmyrblomfluga  
*Microdon analis*



Bild: Elizabeth Birkmeyer, Erik Hansson, Anders Krimber, Anders Rådhén

PRENUMERERA  
på bokverket om  
Sveriges arter endast  
250 kr per volym!

NÄSTA VOLYM  
april 2010  
Stövsländor. Psocoptera



NATIONALNYCKELN  
TILL SVERIGES FLORA OCH FAUNA

Läs mer på [www.nationalnyckeln.se](http://www.nationalnyckeln.se)